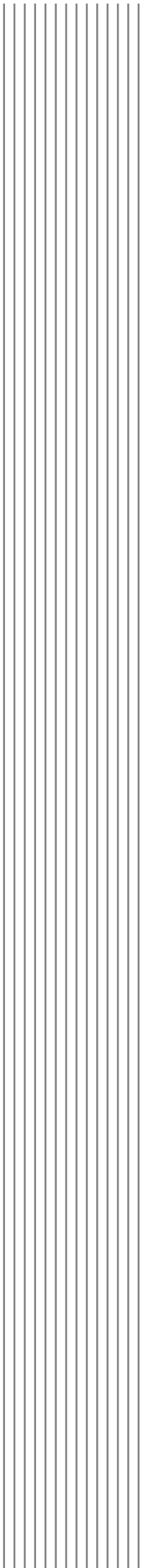

Bilaga 4

Nationell handlingsplan för sysselsättning

Innehållsförteckning

1	Svensk sysselsättningspolitik: Inriktning och prioriteringar	4
1.1	Svensk ekonomi och arbetsmarknad.....	4
1.2	Amsterdambfördraget stärker sysselsättnings- samarbetet	5
1.3	Regeringens politik för ökad sysselsättning.....	5
1.3.1	Politikens inriktning.....	5
1.3.2	Nya initiativ.....	7
1.4	1998 års sysselsättningsriktlinjer och Sveriges prioriteringar	9
2	Riktlinjer för sysselsättningen för år 1998.....	11
	<i>I Att förbättra anställbarheten</i>	<i>11</i>
2.1	Att angripa ungdomsarbetslösheten och förebygga långtidsarbetslöshet	11
2.2	Från passiva till aktiva åtgärder.....	12
2.3	Att uppmuntra utvecklingen av en metod för partnerskap.....	13
2.4	Underlätta övergången från skola till arbete	14
	<i>II Att utveckla företagandan</i>	<i>15</i>
2.5	Att göra det lättare att starta och driva företag.....	15
2.6	Att utnyttja möjligheterna att skapa nya arbetstillfällen.....	16
2.7	Skatter och sysselsättning.....	17
	<i>III Att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga.....</i>	<i>18</i>
2.8	Att modernisera arbetsorganisationen.....	18
2.9	Att stödja företagens anpassningsförmåga	19
	<i>IV Att stärka jämställdhetspolitiken</i>	<i>19</i>
2.10	Att angripa diskriminering mellan män och kvinnor	19
2.11	Att förena yrkesliv och familjeliv	20
2.12	Att underlätta återinträde i yrkeslivet	21
2.13	Att främja funktionshindrade personers inträde i yrkeslivet	21

Nationell handlingsplan för sysselsättning

1 Svensk sysselsättningspolitik: Inriktning och prioriteringar

1.1 Svensk ekonomi och arbetsmarknad

Svensk ekonomi befinner sig i en stabil uppgångsfas. BNP-tillväxten har under perioden 1994-97 i genomsnitt uppgått till 2,6 procent per år. Tillväxten väntas bli 3,0 procent i år och 3,1 respektive 3,4 procent åren 1999 och 2000. Det finns tydliga tecken på ett förbättrat läge på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har sjunkit kontinuerligt sedan sommaren 1997. Den öppna arbetslösheten har på ett år minskat med drygt två procentenheter och uppgick i februari 1998 till 6,7 procent. I regeringens prognos förutses att sysselsättningen ökar med 1,0 procent i år och med sammanlagt ytterligare 3,5 procent åren 1999 och 2000. Den öppna arbetslösheten beräknas minska till 5,7 procent 1999. Med de åtgärder regeringen föreslår bedöms målet 4 procents öppen arbetslöshet kunna nås mot slutet av år 2000. De löneavtal som hittills slutits under 1998 inger också förhoppningar om att lönebildningen inte skall utgöra ett hinder för en fortsatt ökning av sysselsättningen och en minskning av arbetslösheten.

TABELL 1.1
NYCKELTAL 1997 - 2001

	1997	1998	1999	2000	2001
Öppen arbetslöshet	8,0	6,7	5,7	4,4	4,0
Åtgärder	4,3	4,2	4,0	3,9	3,5
Antal sysselsatta	-1,0	1,0	1,5	2,0	1,1
Kontantlön per timme	4,5	3,1	3,0	3,0	3,0
KPI, årsgenomsnitt	0,9	0,9	1,2	2,0	2,0
BNP	1,8	3,0	3,1	3,4	2,6
Finansiellt sparande, offentlig sektor	-1,1	1,6	0,8	2,3	3,5

Anm.: Den öppna arbetslösheten och personer i åtgärder redovisas i procent av arbetskraften. Årlig procentuell förändring redovisas för antal sysselsatta, löner, KPI och BNP. Finansiellt sparande redovisas som andel av BNP.

Källa: Finansdepartementet

Den politik som lades fast 1994 fullföljs. Den ekonomiska politiken är inriktad på att främja hög tillväxt, ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet. Grunden är att vidmakthålla makroekonomisk stabilitet genom sunda offentliga finanser och stabila priser. Detta är en nödvändig förutsättning för en långsiktigt hållbar tillväxt och därmed en hög sysselsättning. Den stabilitetsinriktade politiken kompletteras med strukturella insatser. Dit hör en aktiv arbetsmarknadspolitik som motverkar passivisering, upprätthåller de arbetslösas anställbarhet och främjar en väl fungerande arbetsmarknad. Ett andra väsentligt element är förstärkta insatser på alla nivåer i utbildningssystemet för att möta de krav på högre kompetens och kvalificerade yrkeskunskaper som den moderna arbetsmarknaden ställer. Ett tredje inslag är insatser för att främja företagande, inte minst i små och medelstora företag, och för att skapa ett gott näringslivsklimat.

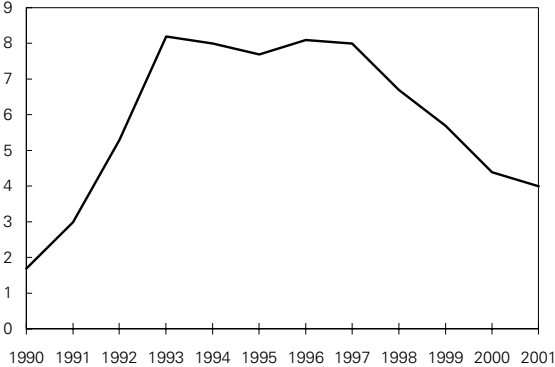
Den förda politiken har i många avseenden varit framgångsrik. De offentliga finanserna har förbättrats markant, från ett underskott motsvarande 10,3 procent av BNP 1994 till ett överskott i år. Inflationförväntningarna har brutits och inflationen har stabiliserats på en låg nivå i linje med inflationsmålet på 2 procent. Räntorna har sjunkit. Bytesbalansen visar överskott. BNP-tillväxten tar nu fart från en god genomsnittlig nivå de senaste åren. Arbetsmarknadsläget förbättras. Men fortfarande återstår stora utmaningar för sysselsättningspolitiken.

Arbetslösheten är fortfarande oacceptabelt hög. Sysselsättningsgraden, som tidigare var en av de högsta i världen, har fallit från drygt 80 procent i slutet av 1980-talet till cirka 70 procent idag. Sysselsättningsgraden bland funktionshindrade är betydligt lägre än för befolkningen i övrigt.

DIAGRAM 1.1

Öppen arbetslöshet, 1990-2001

Procent av arbetskraften

Källa: Finansdepartementet

Arbetslösheten har slagit hårt mot nytilträdande och yngre arbetskraft. Invandrarnas arbetsmarknadssituation har försämrats dramatiskt under 1990-talet. Flera grupper har betydande problem att få en fast förankring på arbetsmarknaden. De riskerar att stå utanför den reguljära arbetsmarknaden under långa perioder. Bland dessa grupper återfinns många invandrare, funktionshindrade, ungdomar och personer med låg utbildning.

Arbetslösheten är markant högre bland personer med låg utbildning än bland högutbildade. Det finns en tydlig tendens till ökade kompetenskrav i efterfrågan på arbetskraft.

Ökningen av antalet arbetslösa under 1990-talet har åtföljts av längre arbetslöshetstider. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken är en förklaring till att den svenska långtidsarbetslösheten trots allt är låg vid en internationell jämförelse.

I likhet med den Europeiska unionens övriga medlemsstater står Sverige således inför en betydande utmaning: att öka sysselsättningen och att komma tillrätta med den alltför höga arbetslösheten.

1.2 Amsterdampfödraget stärker sysselsättningssamarbetet

Genom Europeiska rådets möte i Amsterdam i juni 1997 har kampen mot arbetslösheten mer än någonsin tidigare förts upp som högsta prioritet i EU-samarbetet. Införandet av en särskild avdelning om sysselsättning i Amsterdampfödraget var ett viktigt svenskt förhandlingsmål i regeringskonferensen. Medlemsstaternas samarbete på sysselsättningsområdet ges en fastare grund genom att främjandet av en hög sysselsättningsnivå blir ett uttryckligt mål för EU. Kampen mot arbetslösheten garanteras fortsatt prioritet också i ett långsiktigt perspektiv.

Europeiska rådets möte i Luxemburg i november 1997 antog riktlinjer för sysselsättningen för 1998, vilka fastställdes av rådet i december 1997. Med-

lemsstaterna uppmanades att under 1998 lägga fram en första nationell handlingsplan för sysselsättning. En första avstämning av medlemsstaternas handlingsplaner kommer att göras vid Europeiska rådets möte i Cardiff i juni 1998.

Sysselsättningsriktlinjerna skall skapa bättre förutsättningar för ett mer samlat och samordnat agerande inom EU för att uppnå målet om en hög sysselsättningsnivå. Huvudansvaret för genomförandet av sysselsättningspolitiken och dess konkreta utformning ligger dock fortfarande på medlemsstaterna. Gemenskapen skall uppmuntra samarbete mellan medlemsstaterna samtidigt som de enskilda medlemsstaternas befogenheter skall respekteras.

Sysselsättningsriktlinjerna skall stämma överens med de allmänna riktlinjerna för medlemsstaternas och gemenskapens ekonomiska politik under artikel 103.2 i EG-fördraget. Sysselsättningsriktlinjerna måste därför vara förenliga med en fortsatt ansvarsfull finanspolitik och återhållsamhet i de offentliga utgifterna. För svensk del innebär detta att ökade offentliga utgifter som kan föranledas av genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna skall finansieras genom omprioriteringar inom befintliga ramar.

Medlemsstaterna skall i handlingsplaner redovisa hur riktlinjerna omsätts i nationella åtgärder. I handlingsplanerna skall medlemsstaterna ta ställning till samtliga riktlinjer. I resolutionen om sysselsättningsriktlinjerna betonas att medlemsstaternas olika förutsättningar när det gäller de problem som tas upp i riktlinjerna kommer att ta sig uttryck i olika lösningar och prioriteringar anpassade till förhållandena i varje medlemsstat. För Sverige, vars sysselsättningspolitik ligger väl i linje med riktlinjerna, handlar det om att redovisa hur den sysselsättningspolitik som bedrivs omsätter riktlinjerna i nationella åtgärder. Behovet av nya initiativ och åtgärder bör bedömas i ljuset av sysselsättningsriktlinjerna, utvecklingen på arbetsmarknaden och målet om en halverad arbetslöshet.

1.3 Regeringens politik för ökad sysselsättning

1.3.1 Politikens inriktning

Det övergripande målet för regeringens sysselsättningspolitik är att minska arbetslösheten genom en varaktigt högre sysselsättning. Den öppna arbetslösheten skall halveras till 4 procent år 2000. På lång sikt är målet full sysselsättning.

Regeringens sysselsättningspolitik bygger på fem grundstenar:

- Arbetslösheten skall minskas huvudsakligen genom att fler människor får arbete eller utbildning som ger ökade möjligheter till arbete.

- Huvuddelen av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn.
- I den offentliga sektorn skall verksamheter prioriteras framför transfereringar. Skolan, vården och omsorgen utgör kärnan i välfärden.
- Det krävs en bättre fungerande lönebildning för att arbetslösheten skall kunna halveras.
- De offentliga finanserna skall vara sunda och priserna stabila.

Jämställdhet mellan könen är ett av de övergripande målen för regeringens sysselsättningspolitik. Sverige har en jämförelsevis hög sysselsättningsgrad för både kvinnor och män. Det är resultatet av en medveten politik för att främja kvinnors och mäns lika rätt till arbete. Särskilt viktiga faktorer för att uppnå den höga sysselsättningen är de insatser som görs för en lättillgänglig barn- och äldreomsorg, betald föräldraledighet och ett inkomstskattesystem som har individer som minsta enhet liksom jämnare fördelning av politisk makt mellan kvinnor och män. Insatser görs också för att skapa lika möjligheter på arbetsmarknaden för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.

Den svenska sysselsättningspolitiken är en integrerad del av den ekonomiska politiken. Politikens inriktning på makroekonomisk stabilitet – sunda offentliga finanser och stabila priser – skapar förutsättningar för en långsiktigt hög tillväxt och en varaktig sysselsättningsökning. Arbetet med att sanera de offentliga finanserna har resulterat i en omfattande och snabb konsolidering, som skapat utrymme för låga räntor och stärkt förtroendet för den ekonomiska politiken. Båda dessa faktorer har en stor betydelse för företagens vilja att investera och hushållens beslut om konsumtion, arbete och utbildning. Genom saneringen av de offentliga finanserna har utrymme skapats som gjort det möjligt för regeringen att tillföra kommunerna extra resurser för att upprätthålla kvaliteten inom skola, vård och omsorg. Därmed kommer också den offentliga sysselsättningen att stabiliseras under de kommande åren.

Den tekniska utvecklingen och den ökade internationella integrationen ökar efterfrågan på välutbildad arbetskraft samtidigt som sysselsättningsmöjligheterna för lågutbildad och lågkvalificerad arbetskraft minskar. Nya och kvalificerade arbetsuppgifter som förutsätter högskoleutbildning tillkommer. En av grundstenarna i regeringens sysselsättningspolitik är därför en konsekvent satsning på utbildning och kompetensutveckling på alla nivåer, vilket ger goda förutsättningar för att långsiktigt öka sysselsättningen. Kontinuerlig kompetensutveckling, både genom det dagliga arbetet och i form av utbildningsinsatser, i kombination med en flexibel arbetsorganisation, är viktiga förutsättningar för framgångsrika företag. Regeringens mycket omfattande satsningar på reguljär utbildning, arbetsmarknadsutbildning och kompetensutveckling i arbetslivet har bland annat som

syfte att motverka att den arbetslöses kunskaper och yrkesfärdigheter förloras under tiden i arbetslöshet. Utbyggnaden av högskolan med 60 000 permanenta platser de kommande åren skapar möjlighet för fler, såväl arbetslösa som andra, att skaffa sig en utbildning för att möta arbetsmarknadens behov av välutbildade.

Arbetsmarknadspolitiken är en annan viktig komponent i regeringens sysselsättningspolitik. Den bygger vidare på en svensk tradition av åtgärder som främjar aktivitet och motverkar passivt bidragsberoende. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken har en central uppgift när det gäller att förhindra utslagning och verka för goda drivkrafter att söka arbete eller ägna sig åt utbildning. Arbetet med att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och bibehålla de arbetslösas anställbarhet skall intensifieras och effektiviseras. Arbetsmarknadspolitiken bygger på följande principer:

- Arbetsmarknadspolitikens främsta uppgift är att se till att lediga platser tillsätts snabbt och effektivt.
- Aktiva åtgärder prioriteras framför passivt konstantstöd.
- De arbetslösa skall stå till arbetsmarknadens förfogande samt ha de förutsättningar och kunskaper som krävs för att ta de jobb som erbjuds.
- Arbetsmarknadspolitiken skall bidra till yrkesmässig och geografisk rörlighet. Genom ökade satsningar på utbildning och kompetensutveckling skall den arbetslöse ges möjligheter att få jobb i nya sektorer eller i sektorer där efterfrågan på arbetskraft ökar.
- Personer som har särskilt svårt att få arbete och som därmed riskerar att bli långtidsinskrivna skall prioriteras. Bland dessa finns många funktionshindrade, invandrare och ungdomar.
- En hög subventionsgrad i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan vara berättigad under förutsättning att ordinarie arbetstillfällen inte trängs undan.
- Arbetsmarknadspolitiken skall genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Åtgärderna skall bidra till att könsuppdelningen på arbetsmarknaden bryts.
- Arbetslöshetsförsäkringen skall vara en omställningsförsäkring och inte en permanent försörjning.

Det är av stor vikt, i den konjunkturuppgång som Sverige för närvarande befinner sig i, att söka motverka uppkomsten av inflationsdrivande flaskhalsar. Åtgärderna skall de kommande åren i högre grad inriktas på områden där bristsituationer kan uppkomma. Genom att individuella handlingsplaner upprättas för varje enskild arbetslös skall åtgärderna i

största möjliga utsträckning anpassas till individens önskemål om framtida arbetsuppgifter och till arbetsmarknadens efterfrågan på yrkeskunskap.

Merparten av sysselsättningsökningen de kommande åren bör ske i den privata sektorn. En expansion av det privata näringslivet innebär en förstärkning av de offentliga finanserna och bidrar därmed till att stärka hela ekonomin. För att åstadkomma en sysselsättningsökning i den privata sektorn krävs goda förutsättningar för företag och företagande. Sverige har ett gott företagsklimat. Icke desto mindre är det en angelägen uppgift att identifiera och lösa problem som kan begränsa en ytterligare tillväxt av framför allt mindre företag. Detta arbete kommer att breddas och intensifieras. En viktig komponent i detta arbete är att underlätta för företag att ta till sig, använda och utveckla ny teknik. Det är också viktigt att fortsätta främja öppna och fungerande marknader med ett högt konkurrenstryck. Att förverkliga den inre marknaden är betydelsefullt i detta sammanhang. Genom att driva på genomförandet av gemenskapslagstiftning och tillämpningen av densamma skapas förutsättningar för en bättre fungerande gemensam marknad och ökad sysselsättning i Europa.

En viktig förutsättning för att en ökad aktivitetsnivå i ekonomin skall leda till en ökad sysselsättning och en minskad arbetslöshet är dock att lönebildningen fungerar väl. Med löneökningar som är i linje med produktivitetens utvecklingen och inflationsmålet kan arbetslösheten pressas tillbaka. I annat fall riskerar den höga arbetslösheten att bli permanent.

Regeringens mål om en halverad öppen arbetslöshet år 2000 följs upp två gånger per år. Detta sker för att understryka regeringens bestämda ambition att nå det uppställda målet. I uppföljningen redovisas utvecklingen på arbetsmarknaden för centrala variabler såsom sysselsättning, långtidsarbetslöshet, ungdomsarbetslöshet och företagande, liksom de åtgärder som regeringen vidtagit och tänker vidta för att bekämpa arbetslösheten.

Att återställa en hög sysselsättningsgrad är en central uppgift för sysselsättningspolitiken. Endast med en hög andel av den arbetsföra befolkningen i reguljär sysselsättning får välfärdssamhället ett stabilt och uthålligt fundament.

En bärande tanke i arbetet med sysselsättningsriktlinjerna har varit värdet av att målinriktad politiken genom att sätta upp konkreta mål. Medlemsstaterna uppmanas också att sätta nationella mål där de finner det möjligt och lämpligt.

I Sverige har vi goda erfarenheter av att sätta upp konkreta mål för politiken. Utöver målet om en halverad öppen arbetslöshet finns mål för inflationen samt budgetpolitiska mål. Dessa mål har starkt bidragit till en stabil utveckling för den svenska ekonomin.

1.3.2 Nya initiativ

I den ekonomiska vårpropositionen redovisar regeringen hur sysselsättnings- och tillväxtpolitiken vidareutvecklas genom insatser inom sex områden av central betydelse för framtiden och för den ekonomiska och kulturella välfärden. Det handlar om ytterligare utbildningsinsatser, om att sprida och öka användandet av informationsteknologi, att främja ekologisk hållbarhet, att främja företagande, att stärka Europasamarbetet samt att arbeta för ett Sverige för alla.

Kunskap och kompetens

Nyckeln till en framtid med ökad välfärd ligger i en kvalificerad arbetskraft med god utbildning. Politiken går därför ut på att stärka hela utbildningssystemet, från förskolan till kvalificerad vidareutbildning för dem som redan har jobb. Varje ung människa som lämnar grund- och gymnasieskolan utan tillräckliga kunskaper utgör ett misslyckande. En bättre skola kräver resurser och en hög pedagogisk kompetens för att stärka kvalitetsutvecklingen.

Regeringen avser att genomföra ett tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. Bland annat skall kvalitetskontrollen skärpas på såväl central som lokal nivå. En nationell inspektionsnämnd skall inrättas inom Skolverket för att granska skolan. En ny skolledarutbildning skall inrättas för att svara mot dagens krav på pedagogiskt ledarskap. De nationella kursproven i gymnasieskolan blir obligatoriska. Skolan bör ytterligare öppnas mot arbetslivet och ett nytt gymnasialt teknikprogram utvecklas. Undervisningen i naturvetenskap, teknik och miljö skall stimuleras. En frivillig gymnasieexamen bör införas. Kulturen har en viktig roll i skolan och samarbetet bör stärkas med musik- och kulturskolan. Ett IT-program för skolan skall presenteras.

Inom vuxenutbildningen tillkommer enligt tidigare beslut 140 000 platser under perioden 1997 - 2000. Ett särskilt utbildningsbidrag i nivå med arbetslöshetsersättningen infördes hösten 1997 för det första studieåret. För att möjliggöra ett fortsatt brett deltagande ges under läsåret 1998/99 en möjlighet att studera på det särskilda utbildningsbidraget ett andra år. En försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning inleddes 1996. Försöksverksamheten förlängs nu till och med år 2001 och antalet platser ökas med drygt 30 procent. Fördelningen av platser koncentreras till bristyrkesområden.

Utbyggnaden av universitet och högskolor fortsätter. Hittills har för perioden 1997-2000 beslutats om 60 000 nya permanenta platser med tyngdpunkt på naturvetenskap och teknik.

Dessa nya initiativ bidrar till att förbättra anställbarheten, bland annat genom att förbättra möjligheterna att erbjuda arbetslösa utbildning och genom att underlätta övergången från skola till arbete.

Delaktighet i informationssamhället

I den nya informationstekniken ligger stora möjligheter till förändring. Här finns både tillväxtpotential för samhället som helhet och utsikter att nå ökad effektivitet, en bekvämare vardag och ett bättre liv.

Regeringen har satsat cirka 1,3 miljarder kronor under perioden 1997 - 1999 på ett nationellt program för IT-utbildning. Programmet är ett resultat av en överenskommelse mellan regeringen, Industriförbundet och företrädare för IT-företagen.

Regeringen föreslår att ytterligare 1,8 miljarder kronor avsätts under perioden 1999 - 2001 för särskilda åtgärder varvid tyngdpunkten läggs på skolan.

IT-anpassningen av myndigheternas informationssystem skall fortsätta och påskyndas. En särskild kompetensutveckling inom IT för anställda inom offentlig sektor ser regeringen som en viktig uppgift under de kommande åren.

Dessa nya initiativ bidrar till att förbättra anställbarheten samt till att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga.

Hållbara Sverige

Sverige skall vara ett föregångsland och en pådrivande kraft för en ekologiskt hållbar utveckling. Den globala marknaden för miljöteknik, miljöanpassade och resurssnåla produkter växer. Därför är den ekologiska omställningen också en del av politiken för att stärka det svenska näringslivet och öka sysselsättningen.

Under de kommande åren stimuleras teknisk utveckling och tillkomsten av nya arbeten genom att 12,5 miljarder kronor satsas på energiinvesteringar, infrastruktur och lokala investeringsprojekt i landets kommuner. En miljard kronor har avsatts till ett femårigt program för ekologiskt hållbar samhällsutveckling. Programmet avser i första hand kretsloppsanpassning av befintlig bebyggelse och infrastruktur.

Hittills har regeringen avsatt 5,4 miljarder för de lokala investeringsprogrammen för att främja ekologiskt hållbar utveckling. Gensvaret från landets kommuner har varit stort. Regeringen föreslår därför att stödet förlängs med ett år. Därmed utökas stödet med 2 miljarder kronor för år 2001.

Dessa initiativ bidrar till att utveckla företagandan och skapar möjligheter för nya arbetstillfällen.

Företagande

Under de senaste åren har ett antal åtgärder av särskild betydelse för mindre företag genomförts, bland annat på skatteområdet och vad gäller tillgången på riskkapital.

Störst betydelse för företagandet har dock det faktum att de offentliga finanserna nu är i balans. Detta har lett till halverade räntor vilket i sin tur bidragit till att investeringarna har ökat kraftigt. Den gynnsamma utvecklingen av de offentliga finanserna möjliggör nu ytterligare - finansierade - skattesänkningar och åtgärder för ökad tillgång på riskkapital.

Sammanlagt föreslår regeringen att cirka cirka 2 miljarder kronor per år avsätts för dessa ändamål under perioden 1999 - 2001. Det handlar företrädesvis om lättnader och förenklingar inom företagsbeskattningen.

En väl fungerande konkurrens är viktig för svensk ekonomi och svenskt näringsliv. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en redogörelse för konkurrenspolitikens framtida inriktning. I regeringens arbete ingår bland annat åtgärder för omprövning av regelverk och begränsningar av krångel och byråkrati. Det skall bli lättare att registrera företag. Målet är att endast en blankett och en myndighetskontakt skall behövas. Myndigheternas handläggningstider skall förkortas med 25 procent i särskilt utvalda ärenden. Uppgiftsbördan för företagen skall minska. Företagens hantering av tullfrågor skall förenklas ytterligare. Detta har stor betydelse särskilt för de mindre företagens konkurrensförmåga och vilja till etablering och tillväxt.

Dessa nya initiativ bidrar till att utveckla företagandan, bland annat genom att göra det lättare att starta och driva företag och genom att göra skattesystemet gynnsammare för sysselsättningen.

Europeiskt samarbete

Sverige har varit medlem i EU i drygt tre år. Under denna tid har EU:s samarbete fördjupats, inte minst genom de gemensamma ansträngningarna för att öka sysselsättningen. En väsentlig del av EU:s arbete är nu inriktat på att inlemma nya medlemmar i gemenskapen.

Regeringen föreslår nu ett nytt treårigt program för utvecklingsamarbete. Programmet skall bidra till ett gott grannskap i Östersjöregionen och ett dynamiskt och demokratiskt integrerat Europa. Samarbetet inriktas på att stödja Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i EU samt att ytterligare integrera Ryssland och Ukraina i europeiska samarbetsstrukturer.

För att lyfta fram Östersjöregionens betydelse för tillväxt och sysselsättning, inte minst i Sverige, har tidigare sammanlagt en miljard kronor avsatts. Medlen används inom områdena energi, miljö, infrastruktur, kunskapsöverföring och svensk exportindustri. Regeringen föreslår nu att verksamheten förlängs genom att medel anslås för de kommande tre åren. Regeringen strävar bland annat efter att uppnå ökat deltagande i Östersjöhandeln av de små och medelstora företagen.

Svenska företag ges stöd till att utnyttja marknads- och handelsmöjligheterna i det nya framväxande Europa bland annat genom insatser för småföretagen, förstärkt exportfrämjarorganisation i Sverige och åtgärder för att ta tillvara invandrades speciella land- och språkkunskaper.

Ett Sverige för alla

På några decennier har Sverige genom invandring blivit ett land präglad av kulturell och etnisk mångfald. I denna mångfald ligger en utvecklingspotential. I en internationaliserad värld har ett land med en mångkulturell befolkning ett försprång. Att ta tillvara denna fördel kommer att kräva både förändrade attityder och politiska insatser.

Invandrare och svenskar med invandrarbakgrund har i dag inte samma möjligheter på arbetsmarknaden som andra har. För att vända utvecklingen, minska segregationen och att uppnå de integrationspolitiska målen, föreslår regeringen ett resurstillskott för dessa ändamål under de kommande tre åren. Av central betydelse är åtgärder för att förbättra kunskaperna i det svenska språket, skapa lika villkor på arbetsmarknaden och att få till stånd en varaktig förbättring av situationen i utsatta bostadsområden där en stor andel av invånarna har invandrarbakgrund.

Regeringen kommer under våren dessutom att lämna förslag till en skärpning av lagen mot etnisk diskriminering.

Dessa initiativ bidrar till att förbättra anställbarheten samt till att stärka jämställdhetspolitiken.

1.4 1998 års sysselsättningsriktlinjer och Sveriges prioriteringar

Regeringens sysselsättningspolitik ligger väl i linje med riktlinjernas rekommendationer. Det handlar bland annat om att ta tillvara de betydande resurser som kan mobiliseras i ett samhälle där ingen ställs utanför arbetslivet på grund av kön, etnisk tillhörighet, ålder, sexuell läggning eller funktionshinder.

Att förbättra anställbarheten

I riktlinjerna lyfts fram att arbetskraftens anställbarhet skall främjas genom att aktiva åtgärder, med betoning på utbildning och kompetensutveckling, prioriteras framför passivt kontantstöd. Regeringen delar till fullo detta synsätt. Regeringens politik ligger i detta avseende helt i linje med riktlinjernas rekommendationer. Regeringen värdesätter också att riktlinjerna lyfter fram utbildning och kompetensutveckling som ett viktigt medel för att skapa en flexibel europeisk arbetsmarknad. Bästa sättet att bekämpa långtidsarbetslöshet och ungdomsarbetslöshet är en politik inriktad på att stärka individernas kunskaper och kompetens och därmed öka deras anställbarhet.

Regeringen delar också synen att arbetsmarknadens parter har ett betydande ansvar för sysselsättningspolitiken. Det svenska handlingsprogrammet har varit föremål för diskussioner med arbetsmarknadens parter. Det är viktigt att regeringen och arbetsmarknadens parter tillsammans kan skapa de förutsättningar som främjar anställbarhet och möj-

ligheter till livslångt lärande. Det är också viktigt att man tillsammans verkar för en modern arbetsorganisation med väl utvecklade arbetsformer, där kvinnors och mäns kompetens tas tillvara. Regeringen har med det syftet inlett särskilda överläggningar med parterna för att se hur staten och parterna gemensamt ska kunna bidra till att främja kompetensutveckling i arbetslivet.

Att utveckla företagandean

Regeringen delar uppfattningen att det är viktigt att göra det lättare för människor att starta och att driva företag och därigenom främja en ökad sysselsättning i den privata sektorn. Regeringen har också intensifierat arbetet med att undanröja hinder för särskilt de mindre företagens expansion. Det är också nödvändigt att stärka förutsättningarna för kunskapsutbyte i ekonomin. Det är också viktigt att ta tillvara den outnyttjade tillväxt- och sysselsättningspotential som finns på lokal nivå. En ökad betoning av samverkanslösningar mellan näringsliv, högskola och andra offentliga aktörer är central i detta avseende.

Regeringen delar uppfattningen att medlemsstaternas skatte- och bidragssystem bör utformas på ett sätt som är gynnsamt för sysselsättningen. Regeringen finner det emellertid inte meningsfullt att formulera kvantitativa mål för utvecklingen av det totala skatteuttaget eller för skattetrycket på arbete. Det totala uttaget av skatt är ingen bra mätare på skatternas samhällsekonomiska effekter. Dessa effekter beror på hur skatterna tas ut och för vilka ändamål de används. Strukturen på skatteuttaget bör därför vara den centrala frågan sett ur ett sysselsättningsperspektiv. Eventuella förändringar i skattesystemet får dock inte äventyra de offentliga finanserna.

Att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga

Företagens och de anställdas förmåga att anpassa sig till ändrade förhållanden i omvärlden har stor inverkan på sysselsättning och tillväxt. En politik som främjar anpassningsförmågan hos företag och anställda är därför betydelsefull. Arbetsmarknadernas parter har en viktig roll för att underlätta anpassningsförmågan. I Sverige finns en tradition av samverkan mellan ansvarstagande parter på arbetsmarknaden, som har bidragit starkt till utvecklingen mot mer flexibla och decentraliserade arbetsorganisationer. Möjligheterna att ta tillvara individens kompetens hänger nära samman med utformningen av arbetsorganisationen. För att individens kompetens skall underhållas och utvecklas är det av största vikt att hon får ta eget ansvar i största möjliga utsträckning samt har möjlighet att utveckla idéer.

Att stärka jämställdhetspolitiken

Regeringen uppskattar att jämställdhetspolitiken givits ett eget huvudområde. De företeelser som behandlas i övriga huvudområden, t.ex. långtidsar-

betslöshet, ungdomsarbetslöshet och aktiva åtgärder är emellertid också av grundläggande betydelse för kvinnors och mäns lika villkor på arbetsmarknaden. Ett jämställdhetsperspektiv bör därför genomsyra samtliga huvudområden så att riktlinjerna i sin helhet ger uttryck för medlemsstaternas strävan mot jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. På samma sätt är det viktigt att skapa lika rättigheter och möjligheter på arbetsmarknaden för alla oavsett etnisk eller kulturell bakgrund.

Regeringen ser även mycket positivt på att i form av en egen riktlinje lyfta fram funktionshindrades lika rätt till arbete och behovet av att särskilt uppmärksamma de svårigheter som funktionshindrade personer kan möta vid inträde i yrkeslivet. Regeringen anser att den övergripande ambitionen bör vara att generellt stärka de funktionshindrades anställbarhet genom att, utöver att främja deras inträde på arbetsmarknaden, också stödja deras utveckling i arbetslivet samt förhindra utslagning.

2 Riktlinjer för sysselsättningen för år 1998

I Att förbättra anställbarheten

2.1 Att angripa ungdomsarbetslösheten och förebygga långtidsarbetslöshet

Riktlinje

Medlemsstaterna skall se till att alla ungdomar, innan de varit arbetslösa sex månader, erbjuds en ny start i form av utbildning, omskolning, arbetslivserfarenhet, anställning eller andra åtgärder som främjar deras anställbarhet.

Situationen i Sverige

Det kraftigt försämrade arbetsmarknadsläget i Sverige under 1990-talet har slagit hårt mot ungdomar. Arbetslösheten har varit särskilt hög bland ungdomar över 20 år, den ålder då de flesta gör sitt inträde på arbetsmarknaden. Merparten av alla ungdomar i åldrarna 16-19 år befinner sig fortfarande i utbildning. Sedan hösten 1997 har arbetsmarknadsläget i Sverige ljusnat något och arbetslösheten bland ungdomar har fallit. Den öppna arbetslösheten för ungdomar uppgår till strax under 13 procent av arbetskraften och är relativt jämnt fördelad mellan unga män och unga kvinnor. Av de ungdomar under 25 år som i februari i år var registrerade vid någon arbetsförmedling hade cirka 20 procent varit arbetslösa i mer än 100 dagar.

Sveriges politik

Målet är att ingen under 25 år skall behöva vara öppet arbetslös i mer än 100 dagar. För att på ett varaktigt sätt vända ungdomsarbetslöshetens utveckling, har regeringen utarbetat förebyggande strategier. Dessa är inriktade på att förhindra långa perioder av arbetslöshet och passivitet och förbättrar därigenom ungdomarnas möjligheter till arbete. Detta sker genom att

- *Ungdomar under 18 år ges en grundläggande utbildning av god kvalitet.* Praktiskt taget alla ungdomar (98 procent) går vidare från den 9-åriga grundskolan till den 3-åriga gymnasieskolan. Kommunerna har ansvar för skolan och är skyldiga att erbjuda alla ungdomar en gymnasieplats fram till och med det år den unge fyller 20 år.
- *Arbetslösa ungdomar bistås med arbetsförmedlingsinsatser.* Om detta inte leder till att ungdomarna finner arbete, skall möjligheterna till arbete stärkas genom vägledning, utbildning, yrkespraktik, arbetslivserfarenhet eller andra aktiva åtgärder.
- *Ungdomar mellan 18 och 20 år ges förbättrade möjligheter på den lokala arbetsmarknaden.* Det

ta görs möjligt genom att kommunerna på frivillig basis sluter avtal med länsarbetsnämnderna. Avtalet innebär att kommunerna, mot ersättning från staten, får möjlighet att lokalt utveckla en arbetsmarknadspolitik som väl motsvarar kraven på den lokala arbetsmarknaden. Verksamheten, som bygger på ett samarbete mellan kommunerna och det lokala näringslivet, syftar till att förbereda ungdomarna för inträde på den reguljära arbetsmarknaden eller för plats i reguljär utbildning. Samtliga kommuner har tecknat sådana avtal och nått mycket goda resultat.

- *Ungdomar mellan 20 och 24 år ges en aktiverande och utvecklande insats på heltid.* Ungdomarna skall i första hand aktivt söka arbete. Arbetsförmedlingen skall pröva om någon av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan vara relevanta eller om en reguljär utbildning kan vara ett alternativ för den unge. Senast inom 90 dagar skall den unge, tillsammans med arbetsförmedlingen och i samråd med kommunen, ha arbetat fram en individuell handlingsplan. Om den unge inte funnit någon meningsfull sysselsättning inom 90 dagar, så övergår ansvaret till kommunen, som skall erbjuda en lämplig insats. Insatserna skall regelbundet följas upp och de unga skall med jämna mellanrum delta i jobbsökaraktiviteter som anordnas av arbetsförmedlingen. De ungdomar som vägrar att delta i utvecklingsinsats eller som avbryter en aktivitet förlorar rätten till utvecklingsersättning eller, i förekommande fall, ersättning från arbetslöshetskassa.

Riktlinje

Medlemsstaterna skall se till att arbetslösa vuxna, innan de varit arbetslösa i tolv månader, också får erbjudande om en ny start genom någon av de ovan nämnda [se ungdomsarbetslöshet] åtgärderna eller, mer allmänt, genom individuell yrkesvägledning.

Situationen i Sverige

I Sverige definieras en person som långtidsarbetslös efter en period av arbetslöshet på minst sex månader. I de allra flesta fall sätts åtgärder in innan den arbetslöse varit arbetslös i tolv månader, vanligen sker det inom sex månader. Sverige uppfyller därmed riktlinjens mål.

De senaste årens höga arbetslöshet har resulterat i en ökad långtidsarbetslöshet, både för kvinnor och män, men dess omfattning har kunnat begränsas genom aktiva åtgärder.¹ Obalanserna på arbetsmarknaden har även lett till att antalet långtidsinskrivna –

¹ På grund av felaktigheter i Arbetskraftsundersökningarnas (AKU) redovisning av långtidsarbetslösa, saknas tillförlitlig statistik för 1997.

arbetslösa personer som varit inskrivna vid landets arbetsförmedlingar utan arbete i minst två år – ökat. Under 1997 hade i genomsnitt strax under 120 000 varit långtidsinskrivna. Av dessa var cirka 70 000 män och 50 000 kvinnor. Dessa personer utgjorde 23 procent av den totala arbetslösheten. Bland kvinnorna var de långtidsinskrivnas andel 21 procent och bland männen 25 procent.

Sveriges politik

Ett av de övergripande målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken är att förebygga långa perioder utan arbete. Detta sker genom att:

- *Aktiva förmedlingsinsatser sätts in.* Vid behov skall även aktiva åtgärder sättas in i ett tidigt skede. Detta gäller främst utbildningsinsatser.
- *Individuella handlingsplaner upprättas för dem som riskerar långtidsarbetslöshet.* De individuella handlingsplanerna syftar till att effektivisera arbetet vid arbetsförmedlingarna samt bryta den kösuppdelade arbetsmarknaden. För att kunna ge den arbetslöse professionell vägledning har regeringen tillfört extra medel till personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut.
- *Nya medel i kampen mot långtidsarbetslöshet sätts in.* Till dessa hör offentliga tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa (OTA) och resursarbete – två åtgärder som syftar till att ge långtidsarbetslösa sysselsättning och samtidigt åstadkomma kvalitetshöjande insatser i offentlig verksamhet. Långtidsarbetslösa har även getts möjlighet till reguljär anställning under den tid en anställd deltar i studier inom ramen för Kunskapslyftet (se vidare Riktlinje 2.2).

Europeiska socialfondens bidrag till att bekämpa långtidsarbetslöshet

De svenska mål 3-insatserna är inriktade på kompetensutveckling, s.k. Datortek samt skapande av sysselsättning via vägledning/rådgivning och hjälp till egen företagerverksamhet. Avsikten är att erfarenheterna av mål 3-projekten skall omsättas i reguljär arbetsmarknadspolitik. Ett arbete pågår därför för att identifiera och sprida information om framgångsrika och överförbara projekt.

Uppföljning

Resultatet för Arbetsmarknadsverkets (AMV) verksamhet följs regelbundet upp av regeringen inom ramen för mål- och resultatstyrning. Detta sker bland annat genom resultatuppföljning, indikatorer, kvartalsvisa redovisningar från AMV till regeringen samt genom en kontinuerlig dialog mellan Arbetsmarknadsdepartementet och AMV.

2.2 Från passiva till aktiva åtgärder

Riktlinje

Varje medlemsstat kommer att anstränga sig för att avsevärt öka antalet personer som är föremål för aktiva åtgärder som kan underlätta deras anställbarhet. För att öka andelen arbetslösa som erbjuds utbildning eller varje annan jämförbar åtgärd kommer varje medlemsstat att utifrån sina förutsättningar lägga fast en målsättning om att gradvis närma sig genomsnittet för de tre medlemsstater som har nått de bästa resultaten och minst 20 procent.

Situationen i Sverige

Sverige uppfyller riktlinjens mål avseende andelen arbetslösa i aktiva åtgärder. Under 1997 deltog drygt 40 procent av de arbetslösa i en aktiv arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller i Kunskapslyftet. Bland deltagarna fanns nästan lika många män som kvinnor.

Sveriges politik

Sverige har en lång tradition av arbete med en aktiv arbetsmarknadspolitik där de arbetslösas aktivitet premieras framför passivitet. Denna strategi kallas i Sverige för "arbets- och kompetenslinjen" och är utgångspunkten i allt arbete med de arbetslösa. Följande principer är bärande:

- a. I första hand skall de arbetslösa erbjudas ett arbete. Om inget sådant kan erbjudas skall en utbildningsinsats eller en praktikplats sättas in när så befins lämpligt.
- b. Arbetslöshetsförsäkringen skall bidra till trygghet vid omställning från ett arbete till ett annat. En viktig komponent är att den arbetslöse måste uppfylla ett arbetsvillkor för att han eller hon skall erhålla ersättning. Under ersättningsperioden måste den arbetslöse aktivt söka arbete och får inte tacka nej till erbjudanden om jobb som befins lämpliga med hänsyn till den arbetslösas arbetsvana och kvalifikationer.
- c. Kvinnors och mäns möjligheter att återinträda på den reguljära arbetsmarknaden skall öka genom aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Aktivitet får emellertid inte bli ett självändamål utan de aktiva åtgärderna skall vara en del av en handlingsplan och inriktas på att öka de arbetslösas anställbarhet och anpassas efter arbetsmarknadens behov. Därför

- *Ges ökade resurser till mer kostsamma åtgärder i form av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning.* Denna satsning innebär att andelen arbetslösa i arbetsmarknadsutbildning ökar under 1998 - 1999.

- Har en bred satsning på reguljär vuxenutbildning genom det s.k. Kunskapslyftet inletts. Satsningen kommer att pågå fram till år 2002 och kommer fullt utbyggt att omfatta 140 000 årsstudieplatser, vilket motsvarar 3,5 procent av den totala arbetskraften eller en fördubbling av antalet personer i vuxenutbildning. Kunskapslyftet erbjuder en möjlighet till kompletterande studier upp till treårig gymnasiekompetens. Målgruppen är i första hand arbetslösa, men omfattar även anställda som riskerar arbetslöshet på grund av bristande utbildning. Utbildningen sker inom ramen för reguljär vuxenutbildning, men präglas av stor flexibilitet vad gäller uppläggningsen av studierna, vilka skraddarsys efter den enskildes färdigheter, kunskaper och behov. Den kan även kombineras med andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t.ex. praktik på arbetsplatser. Studiernas uppläggning skall också ta hänsyn till de lokala förhållandena och arbetsmarknadens behov. Staten bekostar verksamheten, men den genomförs i kommunal regi. För att finansiera sina studier får arbetslösa ett särskilt utbildningsbidrag, motsvarande arbetslöshetsersättningen, under ett år. De som studerat med särskilt utbildningsbidrag under hösten 1997 och våren 1998 ges möjlighet till ytterligare ett års studier med denna finansiering. Även anställda erbjuds studera med det särskilda utbildningsbidraget under förutsättning att arbetsgivaren förbinder sig att anställa en långtidsarbetslös, som är registrerad vid arbetsförmedlingen, under den tid studierna varar. En majoritet av deltagarna i Kunskapslyftet är kvinnor.
- Utökas arbetsmarknadsutbildningen med ett nationellt program för utbildning i modern informationsteknologi. Satsningen på utbildning inom IT-området har utarbetats i samarbete med Industrieförbundet och kommer sammantaget att omfatta 10 000 personer fram till och med 1999 års utgång. Tre fjärdedelar av platserna är avsedda för arbetslösa och en fjärdedel avsätts för anställda med behov av kompetensutveckling. I genomsnitt kommer utbildningen att pågå i 25 veckor och efter avslutad utbildning erhåller deltagaren ett certifikat.

Uppföljning
Se Riktlinje 2.1.

2.3 Att uppmuntra utvecklingen av en metod för partnerskap

Riktlinje

Följaktligen

- uppmannas arbetsmarknadens parter enträget att på sina olika ansvars- och verksamhetsnivåer, skyndsamt sluta avtal som ökar möjligheterna till utbildning, yrkeserfarenhet, praktik eller andra åtgärder som kan underlätta anställbarheten.
 - kommer medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter att anstränga sig att utveckla möjligheterna till livslångt lärande.
-

Sveriges politik

Sverige har en stark tradition av samverkan mellan regering och arbetsmarknadens parter. Parterna har lämnat viktiga bidrag på flera områden, bland annat genom

- *Avtal för ökad kompetensutveckling inom flera sektorer.* I 1998 års avtalsrörelse är kompetensutveckling en av de viktigaste frågorna. Flertalet av de centrala avtalen innehåller ställningstaganden beträffande behovet av kontinuerlig kompetensutveckling, parternas gemensamma ansvar samt vikten av utvecklingsplaner för företaget/organisationen och individen. Sådana avtal finns inom såväl privat som offentlig sektor. Samråd, förhandlingar och kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter på lokal nivå formar den praktiska tillämpningen på arbetsplatsen. Ett större antal arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer inom industrin har i ett gemensamt avtal lämnat förslag till hur kompetensutveckling på arbetsplatserna kan tillgodoses. Enligt förslaget bör avsättningar kunna ske i form av sänkta arbetsgivaravgifter eller avdragsgilla avsättningar.
- Skapandet av särskilda *samarbetsorgan för trygghets- och omställningsfrågor.* Dessa syftar till att bidra till utbildning och arbetsorganisationsprojekt för att minska risken för uppsägningar.
- *Gemensamma organ för yrkesutbildningsfrågor* (Arbetsmarknadens yrkesråd). Branschvis finns också ett flertal samarbetsorgan mellan parterna som följer utvecklingen inom branschen, analyserar kompetensbehovet och verkar för utbildning och kompetensutveckling.
- *Förlängs och utökas den Kvalificerade yrkesutbildningen* (se vidare Riktlinje 2.4).
- *Samarbete kring IT-utbildning* (se vidare Riktlinje 2.2).

Vidare kommer

- *Regionala kompetensråd att inrättas* som en mötesplats mellan parterna på arbetsmarknaden och utbildningsanordnarna i syfte att bättre anpassa arbetsmarknadsutbildningen och den reguljära utbildningen – både på gymnasie- och högskolenivå – till det lokala och regionala arbetslivets efterfrågan.

Europeiska socialfondens bidrag till kompetensutveckling i arbetslivet

I det svenska mål 4-programmet kopplas åtgärder för att stimulera kompetensutveckling ihop med arbetsorganisatorisk utveckling och företagsutveckling, eftersom dessa faktorer är starkt beroende av varandra. Det svenska programmet är unikt såtillvida att det även omfattar verksamhet i kommuner och landsting. I varje region finns s.k. partnerskap bestående av arbetsmarknadens parter, näringsliv och myndigheter. Partnerskapen har lagt fast regionala program som beskriver och bedömer varje läns specifika struktur och kompetensbehov. Det regionala nätverket kring partnerskapet är mycket värdefullt för mål 4-programmet.

2.4 Underlätta övergången från skola till arbete

Riktlinje

Därför kommer medlemsstaterna att förbättra skolsystemets kvalitet för att avsevärt minska antalet ungdomar som lämnar skolan i förtid.

Situationen i Sverige

Antalet ungdomar som lämnar skolan i förtid är i Sverige mycket lågt. Av alla 16-åringar går 98 procent vidare till gymnasieskolan, varav cirka hälften genomgår en yrkesutbildning. De flesta som påbörjar en treårig gymnasieutbildning fullföljer den. Fyra av fem tjugoåringar har genomfört en fullständig gymnasieutbildning. Av dessa har cirka 80 procent grundläggande behörighet för högskolestudier.

Sveriges politik

I Sverige har det sedan länge lagts stor vikt vid allas rätt till en god grundläggande utbildning. Skolsystemets utformning bygger på det faktum att varje ung kvinna och man i dag behöver en gymnasieutbildning som grund för sitt framtida liv och lärande. Regeringens politik för att förbättra skolsystemets kvalitet och ge de ungdomar som går igenom gymnasieskolan goda möjligheter att skaffa sig ett arbete eller studera vidare är inriktad på att

- *Ge alla ungdomar en gymnasieutbildning, som förbereder för samhälls- och yrkesliv och högre studier.* Därför har gymnasieskolan utformats som en treårig utbildningsform som omfattar en gemensam kärna av ämnen för alla utbildningsprogram, såväl teoretiska som yrkesinriktade.
- *Ge arbetslivet en större roll i skolan* bland annat genom de regionala kompetensråden som kommer att inrättas (se vidare Riktlinje 2.3).
- *Förbättra övergångsfrekvensen till gymnasieskolan och fullföljandet av ett nationellt program genom att förberedande studier erbjuds på ett s.k. individuellt program.*
- *Att i tid observera och fånga upp elever vars kunskapsutveckling är otillfredsställande.* De nya mål- och kunskapsrelaterade betygssystemen i grund- och gymnasieskolan tydliggör såväl elevens som skolans resultat på ett helt annat sätt än tidigare. Det är ett instrument bland flera för kontroll av utbildningens kvalitet och likvärdighet.
- *Stärka kvaliteten inom skola, vård och omsorg* genom att tillföra kommunerna ökade resurser (se vidare Riktlinje 2.11). Därmed skapas förutsättningar att prioritera en likvärdig skola av hög kvalitet för alla barn och ungdomar. Elever i behov av särskilt stöd samt satsningar på kompetensutveckling av lärare i miljö, naturvetenskap och teknik prioriteras.
- *Utveckla och följa upp verksamheten inom ramen för ett tiopunktsprogram som regeringen avser genomföra.* Skolverkets tillsynsfunktion kommer att stärkas och arbetet med att förbättra kvaliteten utvecklas bland annat genom nationella prov. En nationell inspektionsnämnd inrättas också för att granska skolan direkt på regeringens uppdrag. En ny statlig skolledarutbildning inrättas.

Uppföljning

Skolverket har bland annat till uppgift att utveckla, kontrollera och stödja kvalitetssäkringsarbetet i skolväsendet. Vidare skall Skolverket främja skolutveckling genom att utarbeta kommentarmaterial och allmänna råd som stöd till det lokala utvecklingsarbetet. Ett system med statliga utbildningsinspektörer för nationella kvalitetsgranskningar av skolan har införts. Varje skola och varje kommun har ålagts att årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar. Skolverket har utformat nationella prov för att analysera och på ett enhetligt sätt bedöma elevers kunskaper i olika ämnen. Berörd skolpersonal skall utarbeta ett åtgärdsprogram i de fall en elev har behov av särskilda stödåtgärder.

Riktlinje

Därför kommer medlemsstaterna att se till att alla ungdomar får bättre förutsättningar att anpassa sig till de tekniska och ekonomiska förändringarna samt de kvalifikationer som motsvarar arbetsmarknadens behov, då där är lämpligt genom att inrätta eller utveckla lärlingssystem.

Sveriges politik

Den nuvarande gymnasieskolan infördes fr.o.m. läsåret 1992/93 och omfattar 16 nationella program varav 14 innehåller yrkesämnen indelade i en eller flera kurser. Utformningen av program och kurser har skett efter samråd med arbetsmarknadens parter för att ge aktualitet och kvalitet i yrkesutbildningen. Utbildningen skall ge en god grund för livslångt lärande och därför ingår bland annat gemensamma kärnämnen i de nationella programmen i gymnasieskolan. För att förbättra ungdomarnas förutsättningar att förbereda sig för de förändrade behoven på arbetsmarknaden

- *Införs ett nytt tekniskt program, och en ny modern lärlingsutbildning.* Vidare införs en ny gymnasieexamen i syfte att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen.
- *Samarbete kring kvalificerad yrkesutbildning (KY).* Utbildningen bygger på genomgången gymnasieutbildning och vänder sig till såväl arbetslösa som anställda. Grundstenen i KY-verksamheten är att utbildningarna utformas i nära samverkan med arbetslivet och att den innefattar en tredjedel arbetsplatsförlagd utbildning i form av lärande i arbetslivet. Arbetslivet ansvarar för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen. Genom den direkta kontakten med arbetslivet kan utbildningen anpassas till de kvalifikationer som efterfrågas från arbetslivet. KY-utbildningen bedrivs som en försöksverksamhet. Mot bakgrund av det gensvar utbildningen mött från arbetslivet, föreslår regeringen att utbildningen byggs ut och att försöksperioden förlängs till och med år 2001.

För att öka rekryteringen av studerande till högskolans tekniska och naturvetenskapliga utbildningar har

- *En behörighetsgivande utbildning kallad "basår" införts.* Basåret finns både inom kommunal vuxenutbildning och inom högskolan. Drygt hälften av basårsstudenterna är kvinnor.

Uppföljning

En utvärdering av den kvalificerade yrkesutbildningen genomförs och kommer att presenteras under 1999. Sverige deltar under 1998 i ett OECD-projekt

som skall undersöka övergången från grundläggande utbildning till arbetsliv. Projektresultaten kommer att visa hur olika åtgärder och faktorer påverkar denna process.

II Att utveckla företagandan

2.5 Att göra det lättare att starta och driva företag

Riktlinje

Medlemsstaterna kommer därför att

- lägga särskild vikt vid att väsentligt minska de allmänna omkostnaderna och den administrativa bördan för företagen, särskilt de små och medelstora företagen, bland annat vid anställning av ytterligare arbetskraft.
 - uppmuntra initiativ till egenföretagande genom att undersöka - i syfte att minska - de hinder som, inom skattesystemen och de sociala trygghetssystemen, kan försvåra egenföretagande eller att bilda småföretag.
-

Situationen i Sverige

Under 1990-talet har antalet egenföretagare, exklusive jord- och skogsbruk, ökat med drygt 10 procent, trots en viss nedgång under 1996 och 1997. Kvinnor är underrepresenterade bland egenföretagarna och svarar för cirka en fjärdedel av antalet egenföretagare. De senaste åren har drygt 27 000 nya företag per år startats. Under 1996 sysselsatte de nystartade företagen sammanlagt cirka 50 000 personer, varav 60 procent på heltid. Antalet konkurser har halverats sedan 1992 och uppgick 1997 till drygt 10 000 företag med sammantaget cirka 20 000 anställda.

Sveriges politik

Regeringen har intensifierat arbetet med att identifiera och lösa sådana problem som särskilt de små företagen upplever. I detta arbete ingår att motverka kostnader och hinder för etablering och tillväxt som vällar allmänna effektivitetsproblem och konkurrensnackdelar. Arbetet har utmynnat i ett antal konkreta åtgärder för att

- *Identifiera problem och föreslå åtgärder som kan undanröja onödiga hinder för etablering och tillväxt i små företag.* Detta arbete sker i Småföretagsdelegationen och Förenklingsutredningen. Småföretagsdelegationens arbete baseras på en bred och åtgärdsinriktad dialog med företrädare för näringslivets organisationer, fackliga organisationer, statliga myndigheter och kommuner. Delegationen följer också Europeiska kommissio-

- nens projekt med liknande syfte samt övrigt internationellt arbete av denna karaktär. På basis av det samlade underlagsmaterialet kommer delegationen att utforma och aktualisera förslag till konkreta åtgärder för att reducera hinder för företagsetableringar och tillväxt. Delegationen skall avge sitt slutbetänkande senast den 1 juli 1998. Förenklingsutredningen har till uppgift att utreda möjligheterna att förenkla befintliga skatteregler. Utredningen har nyligen fått tilläggsdirektiv som innebär att den med förtur skall undersöka förut-sättningarna för att införa ett förenklat deklara-tions- och redovisningsförfarande för mindre tjänsteföretag som bedrivs som enskild närings-verksamhet.
- *Ge anställda möjlighet till tjänstledighet för att bedriva näringsverksamhet.* Genom denna möjlighet behöver inte en person som startar ett nytt företag riskera att, utöver de pengar och resurser som satsas, förlora sin anställning för den händelse företagssatsningen inte slår väl ut. En förut-sättning för tjänstledighet för att bedriva närings-verksamhet är att verksamheten inte konkurrerar med arbetsgivarens verksamhet.
 - *Öka kvinnornas andel av företagarna.* För att minska den kvinnliga underrepresentationen bland egenföretagarna finns åtgärder särskilt rik-tade till kvinnliga företagare. För kvinnor finns möjlighet till en förlängning av det starta eget-bidrag som finns som en särskild arbetsmark-nadspolitisk åtgärd. Vidare finns rådgivning och särskilda lånemöjligheter för kvinnor.
 - *Främja invandrades företagande.* Invandrare med utomnordiskt medborgarskap har givits möjlighet till förlängt starta eget-bidrag. Regeringen har till-satt en särskild utredare för att kartlägga vilka särskilda svårigheter personer med utländsk bak-grund kan ha i samband med att de startar och utvecklar egna företag.
 - *Främja unga företagare genom fördelaktiga lån.*
 - *Öka tillgången på riskkapital.* Inom närings- och regionalpolitiken finns ett flertal former för risk-kapitalförsörjning som alla har syftet att komplet-tera de privata marknaderna för lån, garantier och egenkapitalförsörjning. Genom EU:s struk-turfondspolitik och Europeiska investeringsban-kens särskilda handlingsprogram, har dessa möj-ligheter ytterligare förstärkts. I vårpropositionen föreslås att tillgången på riskkapital till unga tek-nikföretag, s.k. säddkapital, skall förbättras yt-terligare.
 - *Förbättra de skattemässiga villkoren för små och medelstora företag liksom för nyföretagande.* Ge-nom generella förändringar har enskilda nä-ringsidkare fått liknande skattevillkor som de som gäller för aktiebolag. Möjligheter att kvitta

förluster i företaget mot inkomst av tjänst har in-förts. Partiella lättnader i beskattningen av in-komster från små och medelstora bolag har inne-burit förbättrade villkor. En sänkning av arbetsgivaravgiftsuttaget av särskild betydelse för mindre företag, gynnar expansion av sysselsätt-ningen i dessa företag. Regeringen föreslår i vär-propositionen ytterligare lättnader i beskattning-en av företag som dels förbättrar möjligheten till expansion med egna vinstmedel, dels underlättar tillförseln av externt riskkapital.

- *Göra det lättare att bedriva näringsverksamhet.* Det har blivit lättare för den som startar verk-samhet att få en s.k. F-skattsedel. En F-skattsedel skall efter ansökan normalt utfärdas för den som uppger sig bedriva eller ha för avsikt att bedriva näringsverksamhet.
- *Underlätta anställningar i mindre företag.* Rege-ringen har infört en ny anställningsform för visstidsanställning, där reglerna är konstruerade så att de har störst betydelse för mindre och ny-startade företag (se även Riktlinje 2.8).

2.6 Att utnyttja möjligheterna att skapa nya arbetstillfällen

Riktlinje

Därför kommer medlemsstaterna att granska sätten att fullständigt utnyttja de möjligheter som erbjuds genom att sysselsättning skapas på lokal nivå, i den sociala ekonomin och de nya verksamheter som är kopplade till de behov som marknaden ännu inte har tillfredsställt, genom att – i syfte att minska dem – undersöka eventuella hinder för dessa möjligheter.

Sveriges politik

Det finns en outnyttjad tillväxt- och sysselsättnings-potential i landets alla delar. Regeringen avsätter in-om ett flertal politikområden resurser i syfte att på-verka de regionala utvecklingsförutsättningarna. Dessa resurser skall i ökad utsträckning samordnas.

- Inom ramen för den regionala näringspolitiken avser regeringen att *initiera ett program för utar-betande av regionala tillväxtavtal*. De regionala tillväxtavtalen syftar till att åstadkomma en bät-tre samverkan och helhetssyn mellan de organ som arbetar med tillväxt- och sysselsättnings-främjande åtgärder på samtliga nivåer. Avtalen skall präglas av företagens efterfrågan och de re-gionala och lokala behoven av tillväxt- och syssel-sättningsfrämjande insatser.

- Genom en långtgående organisatorisk decentralisering skapas förutsättningar för ökad *anpassning av arbetsmarknadspolitiken till lokala och regionala förutsättningar*. I syfte att ytterligare stärka det lokala inflytandet och effektivisera arbetsmarknadspolitiken har en försöksverksamhet bedrivits i 28 kommuner med lokal samverkan mellan kommun och arbetsmarknadsmyndigheten. Verksamheten innebär att anslaget för arbetsmarknadspolitiska medel får användas fritt utan restriktioner från gällande regelverk i gemensamma projekt mellan kommunen och arbetsförmedlingen.
- Regeringen ser positivt på möjligheterna att på den lokala nivån, skapa sysselsättning inom ramen för *kooperativt företagande*. En rad initiativ har tagits för att säkerställa att kooperativa företag ges samma utvecklingsmöjligheter som andra företagsformer. Regeringen har dessutom tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att kartlägga villkoren för den sociala ekonomin samt att belysa den sociala ekonomin i samhället.
- Den svenska högskolan har en viktig regionalpolitisk funktion. Samverkan med det omgivande samhället är vid sidan av utbildning och forskning högskolans tredje uppgift. *Varje lärosäte skall informera den egna regionen om möjligheten att vända sig till högskolan för information av olika slag*. De mindre och medelstora företagen skall prioriteras i dessa kontakter.

2.7 Skatter och sysselsättning

Riktlinje

Varje medlemsstat

- kommer att, i mån av behov och med hänsyn till nuvarande nivå, fastställa ett mål för en gradvis minskning av den totala skattebördan och, där så är lämpligt, ett mål för en gradvis minskning av skattetrycket på arbete och av lönebikostnaderna – särskilt för okvalificerat och lågavlönat arbete – utan att ifrågasätta saneringen av de offentliga finanserna och den finansiella jämvikten i de sociala trygghetssystemen. De kommer att, om så är lämpligt, undersöka om det är ändamålsenligt att införa en energiskatt eller en skatt på förorenande utsläpp eller varje annan skattemässig åtgärd.
- kommer att utan förpliktelser undersöka lämpligheten av att minska nivån på moms på arbetsintensiva tjänster som inte är utsatta för gränsöverskridande konkurrens.

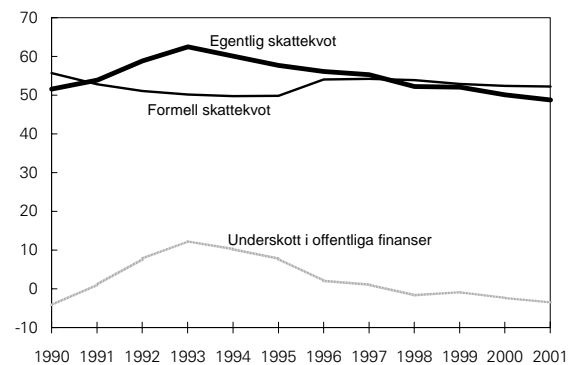
Sveriges politik

Underskott i de offentliga finanserna innebär att skatthöjningar skjuts på framtiden. Genom det svenska saneringsprogrammet har de mycket stora budgetunderskotten i början av 1990-talet eliminerats genom en kombination av utgiftsminskningar och skatthöjningar. Detta har inneburit att den egentliga skattekvoten – summan av den formella skattekvoten och det offentliga budgetsaldot – har sjunkit de senaste åren, vilket också framgår av diagram 2.1 nedan.

DIAGRAM 2.1

Formell och egentlig skattekvot samt underskott i de offentliga finanserna, 1990-2001

Andel av BNP, procent

Källa: Finansdepartementet

Det totala skatteuttaget bör av naturliga skäl inte vara så högt att det står i vägen för högre tillväxt eller ökad sysselsättning. Men utifrån denna princip går det inte på ett meningsfullt sätt att bestämma ett kvantitativt mål för skattetrycket. Det totala uttaget av skatt är ingen bra mätare på skatternas samhälls-ekonomiska effekter. Dessa effekter beror på hur skatterna tas ut och för vilka ändamål de används. I Sverige består det totala skatteuttaget även av skatter på transfereringar och avgifter till socialförsäkringssystemet. Därtill är det i Sverige vanligare att vissa samhälls-ekonomiska mål främjas med bidrag eller subventioner, snarare än via skattereduktioner.

Sänkningar av det totala skattetrycket på arbete torde öka sysselsättningen varaktigt endast under förutsättning att de sänkta skatterna minskar arbetsgivarnas arbetskraftskostnader. På längre sikt är det dock sannolikt att lägre skatter via lönebildningseffekter får en begränsad effekt på arbetskraftskostnaderna. Således är det strukturen på skatterna på arbete som bör vara den centrala frågan sett ur ett sysselsättningsperspektiv. När det gäller skatter på arbetsintensiva tjänster konstaterar regeringen att en lättnad i beskattningen kan medföra effektivitets- och specialiseringsvinster. Skattesänkningar som riktar mot grupper och sektorer med mindre flexibla löner kan dessutom förväntas påverka sysselsättningen positivt.

En sänkning av skatterna för vissa branscher eller för viss typ av arbetskraft är emellertid inte oproblematiskt. För det första är skattesänkningar riktade mot en viss bransch förenade med icke obetydliga avgränsningsproblem. För det andra innebär en sänkning av arbetsskatterna för en viss typ av arbetskraft att kopplingen mellan inbetalningar och ersättningar från de sociala trygghetssystemen bryts. Merparten av arbetsgivaravgifterna utgörs av avgifter till pensionssystemet och sjukförsäkringen. Vidare skall varje skattesänkning finansieras.

I samband med skattereformen 1989/90 sänktes marginalskatterna på arbetsinkomsterna kraftigt. Marginalskattesänkningarna finansierades delvis genom ett ökat skatteuttag från energiområdet. I ett europeiskt perspektiv är de svenska energi- och koldioxidskatterna höga och möjligheterna att på kort sikt utnyttja dessa skattebaser i syfte att minska uttaget av skatter på arbete är begränsat. Regeringen anser dessutom att konsekvenserna på tillväxt, regional utveckling och inkomstfördelning måste utredas mer för att de totala effekterna av en skatteväxling skall kunna bedömas.

III Att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga

2.8 Att modernisera arbetsorganisationen

Riktlinje

För att främja modernisering av arbetsorganisationen och arbetsformerna

– uppmanas arbetsmarknadens parter, att på lämplig nivå, särskilt på branschnivå och företagsnivå, förhandla fram avtal som syftar till att modernisera arbetsorganisationen, däribland flexibla arbetsformer, för att göra företagen produktiva och konkurrenskraftiga och för att uppnå en nödvändig jämvikt mellan flexibilitet och trygghet. Dessa avtal kan till exempel handla om arbetstid på årsbasis, minskning av arbetstiden, minskning av övertiden, utveckling av deltidsarbete, "livslångt lärande" och avbrott i yrkeslivet.

– kommer varje medlemsstat å sin sida att undersöka lämpligheten i att i sin lagstiftning införa typer av kontrakt som är mer anpassningsbara, för att ta hänsyn till att sysselsättningen antar allt mer skilda former. Personer som har arbetskontrakt av detta slag bör samtidigt komma i åtnjutande av tillräcklig trygghet och bättre anställningsvillkor, som är förenliga med företagens behov.

Sveriges politik

Utvecklingen av en modern och flexibel arbetsorganisation är av grundläggande betydelse för arbetslivets villkor, för den enskildes arbetssituation samt en viktig förutsättning för framgångsrika företag. Att modernisera arbetsorganisationen och införa flexibla arbetsformer främjar därför sysselsättning och tillväxt.

Arbetsmarknadens parter har varit starkt pådrivande i utvecklingen av arbetsorganisation och arbetsformer. Parternas ambitioner på dessa områden visar sig bland annat i ett

- *Samarbetsavtal mellan arbetsmarknadens parter på flera avtalsområden*, där det anges att arbetsorganisation, lönesättning och arbetsvillkor skall utformas till stöd för goda arbetsresultat, utvecklande arbeten och bättre kompetens.

På arbetstidsområdet har arbetsmarknadens parter, inom ramen för den i huvudsak dispositiva lagstiftningen, ett stort inflytande över regleringen av arbetstiden. Arbetsmarknadens parter kan genom kollektivavtal göra närmare avvägningar när det gäller arbetstidens längd och förläggning, inom ramen för de krav på hälsa och säkerhet som finns. Avgörande för en eventuell arbetstidsförkortning är dels de anställdas val mellan kortare arbetstid och reala löneökningar, dels kravet på goda förutsättningar för produktionen. Det är emellertid regeringens uppfattning att det under den närmaste tiden kommer att skapas utrymme för arbetstidsförkortning och att kortare arbetstid kan leda till ökad jämställdhet och ökad livskvalitet. En generell arbetstidsförkortning kan dock inte bli en lösning på arbetslöshetsproblemet.

Mot bakgrund av de förändringar som skett på den svenska arbetsmarknaden i riktning mot ökad mångfald vad gäller olika former för att anlita arbetskraft, t.ex. tidsbegränsade anställningar, inhyring av arbetskraft, konsulttjänster, distansarbete m.m. har

- *En ny anställningsform införts*. Denna anställningsform, överenskommen visstidsanställning, innebär en möjlighet för arbetsgivare att anställa upp till fem personer på viss tid utan särskild motivering. För att särskilt främja anställningar i små företag, har företag utan anställda rätt att visstidsanställa personal i upp till 18 månader mot normalt 12.
- *Huvuddelen av den lagstiftning som reglerar verksamhet som bedrivs av uthyrningsföretagen avskaffats*. För att öka tryggheten för de personer som hyrs ut har ett särskilt arbetsmiljöansvar införts för den som hyr in arbetskraft. Regeringen överväger för närvarande behovet av ändringar i lagstiftningen.
- *En utredning som skall se över regleringen av distansarbete tillsatts*.

2.9 Att stödja företagens anpassningsförmåga

Riktlinje

För att höja kompetensnivån inom företagen kommer medlemsstaterna att åter granska de hinder, särskilt skattemässiga, som kan stå i vägen för en investering i mänskliga resurser och de kommer i förekommande fall att planera skattemässiga eller andra incitament för ökad utbildning inom företagen. De skall även granska alla nya bestämmelser för att kontrollera att de bidrar till att reducera de hinder som finns för sysselsättningen samt till att öka arbetsmarknadens förmåga att anpassa sig till strukturella förändringar i ekonomin.

Sveriges politik

Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att höja de anställdas kompetensnivå och skapa förutsättningar för att såväl företag som anställda skall kunna anpassa sig till strukturella förändringar. En höjd kompetensnivå i företagen stimuleras genom

- Att *anställda ges möjlighet att komplettera brister i sin grundutbildning och uppgradera kompetensen* inom ramen för Kunskapslyftet (se även Riktlinje 2.2)
- *Ett särskilt bidrag till utbildning i företag.* Utbildningen kan till exempel underlätta och möjliggöra en anpassning till förändrade tekniska förhållanden eller nya flexibla arbetsformer samtidigt som en fortsatt produktion främjas. En arbetsgivare kan även beviljas ett vikariatsstöd för utbildning av arbetstagare under en begränsad tid om arbetsgivaren anställer en arbetslös person istället.
- Att *nya företagare får mentorer och kvalificerad konsult hjälp.* ALMI Företagspartner och Företagarnas Riksorganisation har påbörjat ett särskilt projekt för att utveckla och genomföra kvalificerad utbildning samt att stimulera småföretag till att använda mentorer och professionella styrelser.
- Att *en särskild arbetsgrupp tillsatts med uppdrag att vidare diskutera hur system för kompetensutveckling i arbetslivet skall kunna utvecklas*, samt i vilken mån sådana system är beroende av statliga insatser. I arbetsgruppen ingår företrädare för både regering och arbetsmarknadens parter. Gruppen skall ha slutfört och avrapporterat sitt arbete i juni 1998 (se även Riktlinje 2.3).
- Att *en ny form av anställningskontrakt* som skall stimulera till nyanställningar införts (se vidare Riktlinje 2.8).

IV Att stärka jämställdhetspolitiken

2.10 Att angripa diskriminering mellan män och kvinnor

Riktlinje

Medlemsstaterna kommer att sträva efter att minska skillnaden mellan kvinnors och mäns arbetslöshetsnivåer genom att aktivt stödja en ökning av sysselsättningen för kvinnor och de kommer att motverka kvinnors underrepresentation i vissa verksamhetssektorer och i vissa yrken och överrepresentation i andra.

Situationen i Sverige

Trots 1990-talets problematiska utveckling på arbetsmarknaden, har Sverige uppvisat en jämförelsevis hög sysselsättningsnivå för båda könen sedan 1970-talet. År 1997 var sysselsättningsgraden 69 procent för kvinnor och 72 procent för män medan arbetslösheten var 7,5 procent för kvinnor och 8,5 procent för män. Under lågkonjunkturens inledning drabbades främst männen av stigande arbetslöshet då sysselsättningen i industrin minskade kraftigt. Under senare delen av 1990-talet har i första hand kvinnor drabbats av arbetslöshet till följd av neddragningar inom offentlig sektor.

Trots en hög sysselsättningsnivå för båda könen är den svenska arbetsmarknaden fortfarande könsuppdelad. Av kvinnorna arbetar omkring 55 procent i offentlig sektor och resten i privat sektor. För männen är motsvarande siffror 20 procent i offentlig sektor och 80 procent i privat sektor. Även yrken och utbildningsval är könsbundna, men framförallt kvinnor gör i ökad utsträckning otraditionella val inom den högre utbildningen. I fråga om yrken och utbildningar under högskolenivå, är uppdelningen fortfarande betydligt mer traditionell.

I en rapport till regeringen konstaterar Riksrevisionsverket att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inte nämnvärt bidrar till att bryta könsuppdelningen på arbetsmarknaden. Åtgärderna fördelas jämnt mellan kvinnor och män i förhållande till deras andel bland de arbetslösa. Männens åtgärder kostar dock mer än kvinnornas, vilket i sin tur oftast beror på att män och kvinnor anvisas till för sitt kön traditionella utbildnings- och praktikplatser.

Sveriges politik

En hörnsten i regeringens politik för en jämnare fördelning av tillväxt och välfärd är kvinnors och mäns lika möjligheter till ekonomiskt oberoende och försörjning genom eget arbete. Utvecklingen på arbetsmarknaden liksom i ekonomin som helhet har därvidlag stor betydelse för jämställdheten.

En hög sysselsättning för både män och kvinnor är en förutsättning för en jämnare fördelning av löneinkomster. En hög sysselsättning även bland kvinnor främjas genom att villkoren för deltagande i arbetslivet är gynnsamma. Regeringens politik går därför ut på att främja kvinnors sysselsättning genom fortsatt goda möjligheter att förena yrkesliv och familjeliv (se vidare Riktlinje 2.11 och 2.12).

Regeringen arbetar för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och i arbetslivet. Av stor vikt i detta sammanhang är att könsuppdelningen av arbetsmarknaden bryts. Inte minst är detta arbete viktigt för att ta tillvara den kunskap och den erfarenhet som kvinnor och män har. Problemet med den könsuppdelade arbetsmarknaden angrips bland annat genom

- *En jämställdhetslag* som syftar till att eliminera diskriminering mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. Lagen kräver att arbetsgivaren vidtar aktiva åtgärder i fråga om bland annat arbetsförhållanden, lön och rekrytering för att främja jämställdhet på arbetsplatsen. En Jämställdhetsombudsman har till uppgift att övervaka att lagen följs.
- *Att kvinnor och män uppmuntras att söka för sitt kön otraditionella yrkes- och utbildningsval.* Arbetsmarknadsverket (AMV) har som ett av sina verksamhetsmål att jämställdheten på arbetsmarknaden skall öka och att könsuppdelningen skall minska. För att uppnå detta skall AMV i första hand använda sig av ordinarie åtgärdsmedel och förmedlingsarbete. Att öka insatserna för deltidsarbetslösa är en viktig uppgift för AMV i ett jämställdhetsperspektiv, då kvinnor är överrepresenterade bland de deltidsarbetslösa.
- *Att öka antalet kvinnliga egenföretagare* (se vidare Riktlinje 2.5).
- *Att den sneda könsfördelningen för vissa utbildningsinriktningar, till exempel inom yrkesutbildningen, uppmärksammas inom ramen för gymnasieskolan.* Bland annat introduceras *ett nytt teknikprogram där kursinnehållet valts ut med syfte att i större utsträckning attrahera både flickor och pojkar.*
- *Att högskolan uppmanas att öka ansträngningarna för att få en jämnare rekrytering av kvinnliga och manliga studenter till högskolans grundutbildning.*
- *Att öka andelen kvinnor inom forskningsvärlden och främja jämställdhetsforskning.* En rad insatser har gjorts för att främja och stödja rekryteringen av fler kvinnliga doktorander och professorer. För varje lärosäte har regeringen också satt upp mål för könsfördelningen bland nyrekryterade professorer. För övriga lärarkategorier skall lärosätena sätta upp mål för könsfördelningen i ny-

rekryteringen. Genusforskningen har tilldelats nya medel. Forskning med inriktning på arbetsmarknad och kön bedrivs i stor utsträckning och insatserna intensifieras nu ytterligare.

Uppföljning

Jämställdhetspolitiken följs regelbundet upp av regering och riksdag. Relevanta myndigheter skall redovisa till regeringen i sina årsredovisningar hur de införlivar ett jämställdhetsperspektiv i sina verksamheter. Regeringen redovisar regelbundet jämställdhetspolitiken för riksdagen. Ett viktigt led i uppföljningen av jämställdhetsarbetet är könsuppdelad statistik.

2.11 Att förena yrkesliv och familjeliv

Riktlinje

Medlemsstaterna kommer att anstränga sig för att öka tillgången till tjänster för omsorg och vård, där det finns behov som inte är täckta.

Situationen i Sverige

Viktiga faktorer bakom den höga sysselsättningsgraden bland kvinnor är en väl utbyggd barnomsorg och äldreomsorg samt ekonomisk trygghet vid föräldraledighet. Under 1990-talet har en omfattande utbyggnad av barnomsorgen skett. Kommunerna är skyldiga att tillhandahålla barnomsorg till alla barn mellan ett och tolv år vars föräldrar förvärsarbetar eller studerar, eller om barnet har ett eget behov. Äldreomsorgen har i kommunal regi byggts ut kraftigt sedan 1970-talet. Mycket få äldre bor numera hos sina barn. Behovstäckningen inom såväl barnomsorgen som äldreomsorgen är idag så gott som fullständig.

Sveriges politik

Skola, vård och omsorg utgör kärnan i välfärdspolitiken. Regeringen ser också en väl utbyggd barn- och äldreomsorg som en garant för att män och kvinnor skall kunna delta i arbetslivet på lika villkor. Kommunernas ekonomi har drabbats hårt av den ekonomiska krisen, vilket har resulterat i svårigheter att upprätthålla den höga ambitionsnivån i välfärden. Därför

- Har riksdagen beslutat om extra resurser till kommuner och landsting på totalt 16 miljarder kronor. Det ökade tillskottet bör ge kommuner och landsting goda förutsättningar att förstärka kvaliteten i vård, omsorg och skola. I vårpropositionen föreslår regeringen att ytterligare 4 miljarder kronor tillförs kommunerna.

- Presenterar regeringen *en proposition om äldrepolitiken*. I propositionen aviserar regeringen bland annat en arbetsgrupp som skall se över möjligheterna att ta tillvara de arbetslösas kompetens och effektivt utnyttja de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i syfte att höja kompetensen hos personalen inom äldreården.

Uppföljning

Se Riktlinje 2.10.

2.12 Att underlätta återinträde i yrkeslivet

Riktlinje

Medlemsstaterna kommer särskilt att uppmärksamma kvinnor och män som önskar att återgå till yrkeslivet efter ett uppehåll och kommer därför att undersöka möjligheterna att gradvis avlägsna hindren för detta återinträde.

Situationen i Sverige

I Sverige har arbetstagarna en lagfäst rättighet att efter viss typ av ledighet återgå till sitt tidigare arbete. Denna rättighet gäller bland annat i samband med föräldraledighet och studier. Rätten till föräldraledighet kompletteras av en föräldraförsäkring som är konstruerad med tanke på kvinnors och mäns möjligheter att behålla fotfäste på arbetsmarknaden och för att föräldrar inte skall behöva välja mellan förvärvsarbete och barn. Majoriteten av barn i förskoleålder har två föräldrar som förvärvsarbetar. När det gäller ledighet i samband med studier ges långtgående möjligheter till anpassning genom kollektivavtal. Ledighet i samband med sjukdom är inte någon lagfäst rättighet men räknas som giltig grund för frånvaro från arbetet.

Sveriges politik

Kvinnors och mäns återinträde i yrkeslivet underlättas genom

- *Rätten till föräldraledighet under barnets första 18 månader, varav 12 månader med en ersättning motsvarande 80 procent av lönen samt rätt till kortare arbetstid för småbarnsföräldrar.*
- *Rätt till tjänstledighet för studier.*
- *Att individen, inte familjen, är den minsta enheten i socialförsäkrings- och skattesystemen.*
- *Att förvärvsarbete kvalificerar för rättigheter i försäkringssystemen. Systemen är i huvudsak relaterade till inkomstbortfall. I såväl arbetslöshetsförsäkringen som föräldraförsäkringen finns ett*

arbetsvillkor inbyggt som uppmuntrar kvinnor och män att träda in i yrkeslivet efter ett uppehåll.

- *Att försäkringssystemen utformas så att rehabilitering och aktivitet betonas i syfte att uppnå en snabb återgång till arbetslivet. Rätten till ersättning skall regelbundet prövas mot arbetsmarknadens krav som vid arbetslöshetsersättning eller mot individens arbetsförmåga som vid förtidspension.*

Uppföljning

Se Riktlinje 2.10.

2.13 Att främja funktionshindrade personers inträde i yrkeslivet

Riktlinje

Medlemsstaterna kommer särskilt att uppmärksamma de svårigheter som funktionshindrade personer kan möta vid inträde i arbetslivet.

Situationen i Sverige

Personer med funktionshinder har generellt sett svårt att konkurrera på den öppna arbetsmarknaden. I takt med det försämrade arbetsmarknadsläget under 1990-talet har också situationen för personer med funktionshinder blivit svårare. Skattningar av sysselsättningsgraden bland funktionshindrade personer visar att många av dem står utanför den reguljära arbetsmarknaden. En betydligt mindre andel har förvärvsarbete (cirka 50 procent) jämfört med andelen av hela befolkningen i yrkesverksam ålder (72 procent).

Sveriges politik

Sverige har ambitionen att, utöver att främja funktionshindrades inträde på arbetsmarknaden, också stödja deras utveckling i arbetslivet samt förhindra utslagning. Avsikten är att genom olika åtgärder, inte minst lagstiftningsvägen, medverka till att den som är funktionshindrad skall kunna behålla sin anställning. Det sker exempelvis genom lagstiftningen om anställningsskydd och bestämmelser om rehabilitering och arbetsanpassning i arbetsmiljölagen.

Grundläggande i den svenska politiken är att frågor som rör människor med funktionshinder inte skall behandlas isolerat, utan inom ramen för de system som gäller generellt för samhällsmedborgarna. Utöver detta finns specialbestämmelser inom olika sakområden som handlar om stöd och insatser för att kompensera för ett funktionshinder och för att underlätta för dessa personer att leva som andra. Sverige tillämpar således inte kvotering eller andra

tvingande regleringar för att skapa sysselsättning åt personer med funktionshinder. Regeringens strategi är att inom ramen för arbetsmarknadspolitiken underlätta funktionshindrades inträde i arbetslivet och strategin bygger på att

- *Öka anställbarheten genom yrkesinriktad rehabilitering och utbildning.* Funktionshindrade personer har generellt sett lägre utbildning än befolkningen i dess helhet. Många har bristfällig grundutbildning. För att öka möjligheterna till anställning kan dessa personer komplettera sin grundutbildning och även genomgå högskoleutbildning som arbetsmarknadsutbildning. Genom att erbjuda yrkesinriktad rehabilitering vid arbetsmarknadsinstitut med särskilda resurser och kunskaper om olika funktionshinder, underlättas och vidgas valet av arbete och utbildning. Särskilda insatser görs också för att underlätta övergången från skola till arbetsliv för unga funktionshindrade.
- *Genom bidrag och stöd kompensera funktionshindrade i arbetslivet.* Vissa åtgärder är speciellt riktade till funktionshindrade för att öka deras möjligheter att få en anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Exempel på sådana åtgärder är arbetshjälpmedel, arbetsbiträde och bidrag för anskaffning av arbetsmaskin eller verktyg. Bidrag

kan också lämnas till funktionshindrade som vill starta eget företag. För funktionshindrade finns bidrag till arbetsgivare för nyanställningar, s.k. lönebidrag, och offentligt skyddat arbete. Den statliga koncernen SAMHALL har till uppgift att erbjuda meningsfullt arbete åt personer med arbetshandikapp.

- *Ge mycket gravt funktionshindrade individuellt stöd av en person i att finna och behålla en anställning, s.k. Supported employment.* I stödpersonens uppgifter ingår att kartlägga den arbetssökandes förutsättningar och önskemål och sedan finna lämpliga förslag på arbetsplatser samt även medverka i introduktion och träning på arbetsplatsen. Åtgärden riktas främst till personer med psykiskt och intellektuellt handikapp.

Vidare kommer regeringen att

- *Lägga fram ett lagförslag till förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder.* Avsikten är att diskrimineringsförbudet skall skydda såväl arbetssökande som anställda. Handikappombudsmannen bör utöva tillsyn av den nya lagens efterlevnad. Ombudsmannen bör ges rätt att i Arbetsdomstolen föra talan i mål enligt den nya lagen på en arbetstagarers eller en arbetssökandes vägnar.